

Модуль 2. Один стимул - багато реакцій

Лекція 20. Освітні ідеали у провідних країнах, або у кожного свій шлях

Освітні системи успішних країн дуже різні. Я намагався порівнювати та виділяти спільне в організації освіти провідних країн, принаймні тих, що у нас на слуху. А на слуху вони завдяки новому мірилу якості освіти PISA (Programme for International Student Assessment), яке перевіряє навички з читання, математики і природничих наук. Кожні 3 роки, починаючи з 2000 року, Організація міжнародного співробітництва та розвитку проводить обстеження результатів навчання. Акцент вимірювань – практичне використання знань та навичок з різних галузей знань. Рейтинги PISA стали впливовим чинником реформування освітніх систем в різних країнах.

У цьому контексті хотілось би згадати Р. Стернберга з його іронією щодо пристрасті американців до точних вимірювань. Зокрема, він нещадно критикував освітян за серйозне ставлення до відмінностей учнів у кілька балів за тестом IQ та ухвалення на підставі цього факту доленосних рішень. Р. Стернберг наводив таку дуже яскраву аналогію: прагнення до повної точності під час вимірювання інтелекту схоже на збільшення різкості на кіноплівці (як не збільшуй зображення, об'єкти від цього не стають реальнішими).

Так і наші вимірювання: ми надто серйозно сприймаємо відмінності в тестуванні, при цьому забуваючи: тест вимірює лише те, що здатні осягнути його укладачі. Згадаймо А. Шопенгауера: «Ніхто не може бачити вище за себе».

Я хотів би почати розгляд різноманітних підходів до організації освіти з країни, яка пасе задніх у вимірюваннях PISA, проте є лідером за кількістю стартапів на душу населення. Це Ізраїль. Ті, хто бував в цій країні, розповідають про чудеса науки та техніки, про високий рівень життя, чудову медицину та досконалу безпеку. Гадаю, що багато хто з нас не відмовились би від рівня життя, який є в Ізраїлі.

Пріоритети ізраїльської системи освіти:

- сміливість при ухваленні рішень;
- оригінальність та творчість;
- навчання як дослідницький процес: обмін запитаннями (учні мають право ставити питання кому завгодно);
- вносити пропозиції — основний принцип ізраїльської освіти: «Я можу все!»;
- ставка на дивергентне мислення (пошук альтернативних рішень);
- виховання оптимістів (для успішних рішень потрібні оптимісти);
- значна увага розвитку емоційного інтелекту.

Правда, зосередженість на вищезгаданих пріоритетах має свої недоліки, які не дуже бентежать ізраїльських педагогів, але наші освітяни напевно знепритомніли б від такого невігластва. Приміром, не кожен учень в Ізраїлі може назвати столицю США. Зауважте, йдеться про потугу № 1 у світі, а не про країну Третього світу. Не кожен може показати Францію на мапі. Знову ж таки, Париж вважається столицею всього світу.

Іншим прикладом організації освіти, який близький моєму розумінню освіти, є Швеція. Ця країна не помічена на провідних позиціях у вимірюваннях PISA, проте вона має найбільшу кількість Нобелівських лауреатів серед скандинавських країн (30 із 57) та 12 світових брендів.

З 2010 року Швеція відмовилась від компетентнісного підходу і перейшла на ціннісно-орієнтовану рамку в освіті. Головне в освіті – виховати дитину в тій ціннісній парадигмі, в якій існує суспільство. Основні цінності: довіра, взаєморозуміння, партнерство.

Відтак методика на 60 % складається із групових обговорень, а акцент робиться на:

- умінні концентрувати увагу;
- здатності працювати з інформацією;
- співпраці;
- творчих здібностях.

Якщо виділити спільні властивості освітніх систем успішних країн, то можна виділити такі характерні риси:

- мінімальний обсяг обов'язкового матеріалу;
- ступені свободи у викладанні;
- свобода освітян;

- мотивація «пряника», а не «батога»;
- відсутність контрольних органів;
- мінімум стандартних тестів;
- максимум творчих робіт.